

ЦИВІЛЬНЕ І ТРУДОВЕ ПРАВО

УДК 341.94(045)

О. В. Александров,
кандидат юридичних наук, доцент

КОЛІЗІЙНІ ПРИВ'ЯЗКИ В РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Державний університет інфраструктури та технологій
вул. Лукашевича, 19, 03049, Київ, Україна
E-mail: aleksandrov.o@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-1886-6331>

Мета: визначити деякі колізійні проблеми щодо вирішення вибору права держави під час розгляду трудових конфліктів законів за участю іноземного елемента і з'ясувати способи їх розв'язання.

Методи дослідження: аналіз, вивчення і порівняння міжнародно-правових законів, норм цивільного законодавства, які використовуються для регулювання трудових відносин з «іноземним елементом».

Результати: здійснене комплексне дослідження колізійного правового регулювання трудових відносин з іноземним елементом, визначені шляхи розв'язання колізійних проблем між національними правовими системами різних країн при здійсненні вибору права країни сторонами трудового договору, з'ясовано регламентації застосування колізійних прив'язок з іноземним елементом. Визначено, що до трудових відносин, ускладнених іноземним елементом, використовуються різні колізійні принципи. Якщо вибір сторонами застосовуваного права не визначений, то для регулювання трудових відносин міжнародного характеру використовуються інші колізійні прив'язки, передбачені правовою системою країни. Насамперед, це закон місця роботи – *lex loci laboris*, який закріпився в законодавствах більшості країн. Також простежується, яке нормативне закріплення в джерелах міжнародного приватного права отримали закон автономії волі сторін – *lex voluntatis*, закон «найтіснішого зв'язку» та ін. **Обговорення:** подолати колізійні проблеми, які виникають у міжнародному приватному праві.

Ключові слова: міжнародне приватне право, іноземний елемент, колізія законів, колізійна норма, колізійна прив'язка, матеріально-правова норма, вибір права, конвенція, регламент, *lex loci laboris*, *lex voluntatis*, закон «найтіснішого зв'язку».

Постановка проблеми та її актуальність.

Під час розв'язання колізійної проблеми важливо встановити нормативно-юридичний аспект змісту колізійної норми, а саме юридичні факти і правила застосування приписів чи законів у разі виникнення колізійних конфліктів трудових законів за участю іноземного елемента. Колізійна норма складається переважно з двох елементів, насамперед з гіпотези (об'єму) і диспозиції (прив'язки). Гіпотеза встановлює коло трудових відносин, що охоплюється цією нормою права, а диспозиція визначає конкретне правило, тобто норма якого закону чи припису має бути засто-

сована в разі розв'язання трудових конфліктів законів за участю іноземного елемента. Це дає можливість визначити практичну сторону трудових відносин щодо подолання колізій у трудових правовідносинах з іноземним елементом.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема-тику колізійного регулювання конфліктів трудових законів різних правових систем країн, ускладнених іноземним елементом щодо здійснення вибору права держави вивчали А. С. Скоридов, О. М. Федоров, А. Я. Сухарева, В. Д. Зорькіна, В. Е. Крутських, О. О. Мережко, В. В. Васильченко, І. Я. Кисельов та ін. У

зв'язку з динамічністю та змінами чинного законодавства, на наш погляд, потрібно уточнити і визначити деякі способи їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Сутність існування міжнародного приватного права зводиться до питання: право якої держави має бути застосовано у вирішенні конкретних правовідносин з іноземним елементом? На цю роль претендують дві правові системи різних країн, до яких належать фізичні і юридичні особи. У разі розв'язання конкретних правовідносин, у яких іноземний елемент представлений об'єктом, який перебуває в іншій державі, на роль регулятора правових відносин претендує право держави суду і право держави перебування цього об'єкта. Тобто, в разі виникнення спору застосовується закон тієї держави, у якій він розглядається, або застосовується право держави за місцем знаходження об'єкта. Отже, при трудових відносинах, ускладнених іноземним елементом у вигляді юридичного факту, який був в іншій державі, можливе застосування права держави суду і право держави за місцем цього факту. Кожна із правових систем здійснює власне регулювання правових відносин, результати яких можуть значно відрізнятись в кожному праві, а тому виникає колізія, зіткнення правових систем. Щоб подолати колізії правових систем різних країн, формуються спеціальні норми, які дають змогу вибрати право однієї країни для вирішення конкретних правовідносин, ускладнених іноземним елементом у сфері міжнародних трудових відносин. Отже, колізійні норми становлять основу міжнародного приватного права і вони вказують, яке законодавство держави слід застосувати до конкретних трудових відносин з іноземним елементом.

Суверенітет і незалежність дали потужний поштовх розвитку міжнародно-правової бази Україні. Постійні міграційні процеси, виїзд за кордон з метою працевлаштування – усе це належить до сфери правової регламентації трудових відносин, ускладнених іноземним елементом.

Трудові відносини, здійснювані в межах цивільного, економічного і торгового обороту протягом багатьох років є об'єктом міжнародного приватного права різних держав [16,

с. 572]. Тому, на наш погляд, вивчення світового досвіду в сфері правового регулювання праці дає змогу вдосконалювати національне законодавство у всіх галузях суспільного життя, зокрема у сфері трудових правовідносин з іноземним елементом у вирішенні деяких трудових конфліктів, оскільки «завдання науки приватного міжнародного права – знайти одностайне вирішення конфліктів законів різних держав, таке рішення, котре надихалось би однією якоюсь високою ідеєю» [20, с. 3].

З метою захисту власних національних інтересів кожна країна встановлює певні правила (операції) в'їзду на територію іноземних громадян. Наприклад, усі операції у Франції, пов'язані з прийомом на роботу і виїздом іноземців або оформлення за кордон будь-яких робітників, покладено виключно на Національне Управління з міграції. У Франції іноземному робітникові спочатку видається тимчасовий дозвіл на заняття трудовою діяльністю, а в подальшому з обмеженням строку дії, при цьому дозволи дають право на роботу тільки в одному або декількох департаментах ст. 34-2 [17, с. 69]. В Австрії закріплена обов'язкова письмова форма вибору права [18, с. 438]. У ПАР головним критерієм відбору на роботу, у тому числі і для мігрантів, встановлений граничний вік (до 45 років), задовільний стан здоров'я, потрібна для держави професія, висока кваліфікація, урегульований сімейний стан (шлюб, розлучення) [16, с. 577–578]. Законодавство деяких держав (Бельгія) вимагає два дозволи – для робітника і для наймача [16, с. 578]. Отже більшість країн світу обмежують в'їзд іноземних громадян, встановлюючи певні правила (операції) та інші додаткові обмеження у вигляді одержання спеціального дозволу на отримання роботи, які залежать від внутрішнього законодавства конкретної країни.

Трудові відносини, ускладнені іноземним елементом, носять подвійний характер, а саме приватноправовий і публічно-правовий, тобто виникає колізійна і матеріально-правова проблема. Іноді, неможливо конкретно з'ясувати, які питання належать до публічно-правових, а які до цивільно-правових елементів трудового права. За тлумаченням колективу авторів-

укладачів юридичного словника, колізійна норма вказує, «право якої держави повинно бути застосовано до трудових відносин міжнародного характеру чи який нормативний акт підлягає застосуванню при внутрішньодержавному юридичному конфлікті (колізії)» [13, с. 283]. Матеріальне право «здійснює вплив на суспільні відносини шляхом прямого безпосереднього правового регулювання» [13, с. 355]. Норми матеріального права «встановлюють правовий статус громадян, підстави і межі відповідальності за правопорушення тощо. Об'єктом матеріального права виступають...трудова...інші правовідносини» [13, с. 355]. О. М. Федоров розглядає дві взаємопов'язані стадії регулювання правовідносин з іноземним елементом: «Перша – це вирішення колізії права і вибір за допомогою колізійних норм компетентного правопорядку; друга – застосування норм вибраного правопорядку» [18, с. 69]. Колізійна норма в міжнародному приватному праві, на думку О. О. Мережко, це «норма, яка визначає право держави, що застосовується до конкретних цивільних правовідносин з іноземним елементом. На відміну від матеріально-правової норми, яка безпосередньо регулює поведінку суб'єктів міжнародного приватного права, колізійна норма міжнародному приватному праві не визначає змісту прав і обов'язків цих суб'єктів, а лише вказує на компетентний матеріально-правовий закон, який підлягає застосуванню в разі конфлікту (колізії) цивільного законодавства різних країн» [19, с. 156]. Отже, за допомогою колізійної норми здійснюється вибір права держави з метою подолання колізії, а матеріально-правова норма вже регулює трудові правовідносини з іноземним елементом конкретної країни.

Під час виникнення трудових відносин з іноземним елементом необхідно звертатися не тільки до основних колізійних правил, а й до спеціальних правил, правового режиму іноземців у сфері трудової діяльності, які мають юридичний зв'язок з правовими правопорядками двох і більше країн. На наш погляд, вибір правової норми є однією з найважливіших і складних проблем у міжнародному приватному праві (далі МПП – О. А.) різних країн світу.

Колізійні норми належать до відсильних норм, вони «регулюють правовідносини не самостійно, безпосередньо, а в сукупності з матеріальними нормами тієї правової системи до якій вони відсилають» [14, с. 3]

Запровадження в Європі загального ринку призвело до створення системи одноманітного регулювання вибору права сторонами у сфері трудових правовідносин з іноземним елементом. Переважна більшість країн Заходу дотримуються приватноправової концепції і найчастіше в регулюванні трудових відносин застосовуються такі колізійні формули (прив'язки):

- закон за домовленістю (автономія волі – «lex voluntatis»);
- закон місця роботи (lex loci laboris);
- найбільш придатний для кожного конкретного випадку (трудового договору) – «принцип найтіснішого зв'язку» (Proper Law) [15, с. 178–179].

У приватному законодавстві і практиці різних країн використовується різноманітні колізійні норми у сфері трудових правовідносин. Найчастіше до трудових правовідносин при відсутності згоди вибору права застосовується право держави, на території якої здійснюється трудова діяльність, тобто застосовується колізійна прив'язка – закон місця виконання роботи (lex loci laboris) – є найбільш поширеною у правових системах країн. Наприклад, у главі IV пункту 6 ст. 10 Цивільного кодексу Іспанії від 24 липня 1889 року (в редакції від 2 липня 2013 р.) зазначено: до обставин, які впливають з трудових договорів, якщо немає прямо вираженого підпорядкування сторін [будь-якому закону] і без збитку для встановленого в пункті 1 ст. 8, застосовується закон місця, де виконується робота [8, с. 3]. На цьому ж принципі побудоване законодавство Федерального закону про МПП Австрії 1978 р. (абз. 1 § 44), Указу Угорщини № 13 про МПП 1979 р (абз. 1 § 52), Закону Швейцарії про МПП 1979 р. (абз. 1 ст. 121) та інших держав. Також слід зауважити, що ст. 52 Закону України «Про міжнародне приватне право» регулює колізійний принцип (lex loci laboris) і містить у собі загальне правило, яке регламентує питання визначення права, що застосовується до

міжнародних трудових відносин з іноземним елементом: «До трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота» (*lex loci laboris*) [14]. Цього ж колізійного принципу дотримується ст. 8 Закону України від 5 листопада 2015 року «Про зовнішню трудову міграцію», яка визначає права трудових мігрантів, зокрема звертає увагу на те, що належні умови праці, винагороду, відпочинок і соціальний захист регулюються законодавством держави перебування (*lex loci laboris*) [1]. Також цього принципу дотримується Римська конвенція 1980 р. про право, яке застосовується до договірних зобов'язань.

Специфіка колізійного принципу автономії волі сторін – *lex voluntatis* – чітко виражена в ст. 3 Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 593/2008 від 17 червня 2008 р. про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Рим I) де підкреслене «договір регулюється правом, обраним сторонами» [12], тобто в законодавстві європейських країн простежується тенденція зняття обмежень стосовно принципу автономії волі сторін. Отже, в законах з'явилися норми, щодо контрактних трудових зобов'язань, які визначені цим Регламентом «Рим I». Зокрема, у розділі 7 з назвою «Зобов'язання» в пункті 1 ст. 28 Закону Польщі «Про міжнародне приватне право» від 4 лютого 2011 р. зазначено, що «Право, застосовуване до договірних зобов'язань, визначається Регламентом Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 593/2008 від 17 червня 2008 р. «Про право, що застосовується до договірних зобов'язань» (Рим I) [5]; у главі X з назвою «Договірні зобов'язання» в ст. 57 Закону Італії № 218 1995 р. «Реформа Італійської системи міжнародного приватного права» зазначено: «Договірні зобов'язання в усіх випадках регулюються Римською конвенцією від 19 червня 1980 р. про право, що застосовується до договірних зобов'язань, введених у дію на території Італії Законом № 975 від 18 грудня 1984 р., але без шкоди для положень інших міжнародних конвенцій у тій мірі, у якій вони застосовуються [4]. У ст. 153 Цивільного кодексу Нідерландів 2011 р. зазначено, що «визначення «Рим 1» у цілях справжньої Глави (глава 13) под. «Рим 1» ро-

зують Регламент ЄС № 593/2008 про право, що застосовується до договірних зобов'язань від 17 червня 2008 р.» [9]. У Законі Чехії № 91/2012 від 25 січня 2012 року «Про міжнародне приватне право» в Розділі XI «Зобов'язальне право» підрозділі 1 § 84 зазначено, що «норми справжнього розділу застосовуються залежно від безпосередньо діючих норм права Європейського Союзу і норм міжнародних договорів. Справжній розділ регулює тільки ті відносини, які не врегульовані іншими нормативно-правовими актами і міжнародними договорами, якщо ці нормативно-правові акти і міжнародні договори не допускають застосування справжнього закону» [7]. У законі Бельгії від 16 червня 2004 р. Кодексу міжнародного приватного права в розділі 2 з назвою «Застосовне право. Право, яке підлягає застосуванню до контрактних зобов'язань» у § 1 ст. 98 зазначено: «Право, яке підлягає застосуванню до контрактних зобов'язань, визначається Конвенцією про право, застосоване до контрактних зобов'язань, визначених у Римі 19 червня 1980 р.» [3].

Але слід зазначити, що обмеження принципу автономії волі визначені в ст. 8 та в абзаці (34) Регламенту Європейського Парламенту та Ради союзу (ЄС) № 593/2008 від 17 червня 2008 року про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Рим I) при виборі права сторонами індивідуального трудового договору, не мають перешкоджати застосуванню імперативних положень країни з метою захисту слабкої сторони. Зокрема, пункт 1 ст. 48 Закон Албанії «Про міжнародне приватне право» 2011 р. передбачає, що «особисті трудові договори регулюються правом, обраними сторонами» [2]. Принцип автономії волі сторін у сфері міжнародного приватного права трансформується в чітко визначене колізійне правило, за допомогою якого, укладаючи трудовий контракт, сторони трудового договору можуть самостійно здійснити вибір права. Але в пункті 2 ст. 48 цього Закону зазначена умова, яка полягає в тому, що свобода вибору права для регулювання вказаних трудових відносин обмежена імперативними нормами з метою захисту слабкої сторони трудового договору. Колізійна прив'язка закон автономії волі

також застосовується в США, Канаді, Великобританії, Італії, ФРН, Швеції, але пріоритет вибору права надається (національній системі права) сторонами трудового договору [15, с. 179]. Отже, з урахуванням особливостей трудових відносин з іноземним елементом застосування принципу автономії волі сторін трудового договору застосовується рідко, у зв'язку зі встановленням додаткових імперативних норм і інших обмежень, що приймаються країнами на законодавчому рівні.

У деяких випадках у законодавстві іноземних держав можуть використовуватися колізійні застереження, коли робота виконується на території кількох країн. Тоді до трудових правовідносин з іноземним елементом застосовується особистий закон роботодавця. Така норма закріплена в абз. 1 § 52 Указу Угорщини № 13 «Про міжнародне приватне право» 1979 р., де зазначено: «Якщо відповідно до трудового договору робота виконується на території декількох країн, то трудові правовідносини регулюються особистим законом роботодавця» [10]. Особистий закон місця виконання роботи застосовується, коли працівник виконує роботу за кордоном під час відрядження. В абзаці 2 § 52 цього Указу вказано: «Якщо працівник угорського роботодавця виконує роботу, перебуваючи за кордоном у відрядженні або в період тривалого перебування за кордоном, трудові правовідносини регулюються угорським правом» [10]. В абз. 2 ст. 121 Федерального закону Швейцарії «Про міжнародне приватне право» 1987 р. зазначено: «Якщо працівник звичайно виконує свої трудові обов'язки в кількох державах, до трудового договору застосовується право місця ділового обзаведення або, в разі відсутності такого, право місця проживання чи звичайного перебування наймача» [6]. Отже, ця норма вносить до правового положення робітника певну стабільність, у результаті чого переїзд робітника з однієї країни в іншу не веде до зміни правового регулювання його праці. також ми бачимо, що виклад колізійних прив'язок у кожній країні має свої особливості. Подібні норми містяться в Увідному законі 1896 р. до Цивільного уложення Німеччини (абз. 2 ст. 30),

в Австрійському законі «Про міжнародне приватне право» 1978 р. (абз. 2 § 44).

Важливу роль у регулюванні трудових відносин з іноземним елементом у міжнародному приватному праві має «принцип найтіснішого зв'язку» (Proper Law). Ця прив'язка може враховувати комплекс чинників чи один домінуючий чинник, який дає змогу з'єднати трудовий договір з конкретною країною, що дозволяє сторонам трудового договору обрати найбільш оптимальну правову систему у регулюванні трудових відносин. І. Я. Кисельов такими «зв'язувальними чинниками» вважає: місце знаходження роботи, керівництва підприємства, спільне громадянство сторін трудового договору, джерело отримання робітником виробничих інструкцій, джерело виплати заробітної плати і її валюти, мову трудового договору [15, с. 179]. Так, ст. 22 з назвою «Держави з більш ніж однією правовою системою» Регламенту Європейського парламенту та ради (ЄС) № 593/2008 від 17 червня 2008 року про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Рим I) в частині 1 цього Регламенту, зазначає: «Якщо держава складається з декількох територіальних одиниць, кожна із яких має свої власні норми права у сфері договірних зобов'язань, то кожна територіальна одиниця розглядається як країна з метою визначення права, що підлягає застосуванню відповідно до цього Регламенту» [12]. У ч. 2 цього Регламенту вказано: «Держава-член, у якій різні територіальні одиниці мають свої власні норми права в сфері договірних зобов'язань, не зобов'язана застосовувати цей Регламент до колізій, що торкаються виключно законів цих територіальних одиниць» [12].

У розділі 5 з назвою «Юрисдикція з індивідуальних трудових спорів» Регламенту № 44/2001 Ради ЄС про юрисдикцію, визнання і виконання судових рішень з цивільних і комерційних справах від 22 грудня 2000 р. в ст. 18 цього Регламенту встановлюється єдина підсудність для всіх спорів з трудових відносин. У разі укладання індивідуального трудового договору між працівником і роботодавцем суд обирається за місцем знаходження діяльності філіалів, представництв, установ в однієї з країн-членів ЄС. Слід зауважити, що це поло-

ження закріплене в п. 1 ст. 5 Брюсельської конвенції 1968 р. (у редакції 1989 р.), яка також встановлює в країнах Євросоюзу єдину підсудність для всіх спорів за місцем виконання роботи.

Висновки. Трудовий договір за участю іноземного елемента має важливе значення для подолання труднощів сторонами трудового договору у разі виникнення трудового конфлікту при виборі права країни. Найбільшу частину міжнародної договірної бази України з трудових договорів складають двосторонні угоди. Таким чином, подолати колізійні проблеми, які виникають у міжнародному приватному праві в результаті можливості застосування до одних правовідносин у крайньому разі двох правових систем, можна з допомогою двох методів – колізійного і матеріально-правового. Обидва методи доповнюють один одного і активно взаємодіють між собою.

Формування правової основи захисту інтересів трудящих-мігрантів – це одна з необхідних заходів реалізації їх прав на практиці. Принцип (*lex loci laboris*) знаходить з кожним роком все більшого відображення в законотворчій діяльності країн, що є однією з передумов запобігання дискримінаційного ставлення до робітників, зайнятих у одного роботодавця.

Література

1. Закон України від 5 листопада 2015 р. № 761-VIII «Про зовнішню трудову міграцію» // ВВР України. – 2015. – № 49–50. – Ст. 46.

2. Закон Албании № 10428 от 2 июня 2011 г. о международном частном праве (на русском языке) // Журнал Международного частного права. – 2012. – № 2 (76). – С. 1–26. Перевод Зеньковича Д. И. <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>

3. Закон Бельгии от 16 июня 2004 г. О Кодексе международного частного права (PDF, 423 Кб) (на русском языке). Перевод Баутисты А., Мельникова А., Шестаковой К. // Журнал Международного Частного Права. – 2008. – № 2 (60). – С. 38–81.

4. Закон Италии 1995 г. «Реформа Итальянской системы международного частного права» (на русском языке) // Международное частное право: Иностранное законодательство / Пре-

дисл. А. Л. Маковского; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. Москва 2000. С. 322–341.

5. Закон Польши от 4 февраля 2011 г. о международном частном праве (PDF, 255 Кб) (на русском языке) // Журнал Международного Частного Права. 2012. – № 2 (76). – С. 53–69. Перевод Д. И. Зеньковича <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>

6. Закон Швейцарии 1987 г. о международном частном праве (на русском языке) // Иностранное законодательство / предисл. А. Л. Маковского; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. – Москва, 2000. «Статут». С. 628–673.

7. Закон Чехии № 91/2012 от 25 января 2012 года «О международном частном праве» (на русском языке) Источник: <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>

8. Гражданский кодекс Испании от 24 июля 1889 г. (в редакции от 2 июля 2013 г. на русском языке выдержки) // Международное частное право: Иностранное законодательство / предисл. А. Л. Маковского; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. Москва, 2000. «Статут». С. 1–38.

9. Гражданский кодекс Нидерландов 2011 г. Книга 10 Международное частное право (на русском языке, выдержки): пер. Горковенко А., Кондрашова Н. <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>

10. Указ Венгрии 1979 г. о международном частном праве (на русском языке) // Международное частное право: Иностранное законодательство / предисл. А. Л. Маковского; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. Москва. 2000. «Статут». С. 228–249.

11. Регламент № 44/2001 Совета ЕС о юрисдикции, признании и исполнении судебных решений по гражданским и коммерческим делам (Брюссель, 22 декабря 2000 г.). Режим доступа: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a84

12. Регламент Европейского парламенту та ради (ЄС) № 593/2008 від 17 червня 2008 року про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Рим-I). Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file/31424

13. Большой юридический словарь / под ред. А. Я. Сухарева, В. Д. Зорькина В. Е. Крутских. Москва, Т. VI. 1998. ИНФРА-М., 790 с.

14. Васильченко В. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про міжнародне приватне право». Київ, 2007. Істина, 200 с.

15. Киселев И. Я. Зарубежное трудовое право. Учебник для вузов. Москва, 1998. Издательская группа НОРМА-ИНФРА, 263 с.

16. Скоридов А. С. Международное частное право: учеб. пособие. С-Петербург, 1998. Изд. Михайлова В. А. 768 с.

17. Трудовое право Франции: Сборник нормативных актов. / Сост., отв. ред. и автор вступн. статьи Н. А. Муцинова. Москва, 1985. Изд. УДН, 120 с.

18. Федоров О. М. Міжнародне приватне право: навч. посібник. Дніпропетровськ, 2008. 528 с.

19. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. «Укр. енцикл.», Т. 2. Київ, 1998: Д–Й. 1999. 744 с.; «Укр. енцикл.», Т. 3 Київ, 2001. Т. 3: К–М. 2001. 792 с.

20. Значение Ф. Ф. Мартенса в науке частного международного права. Ярославль. 1910. 19 с.

References

1. Zakon Ukrayiny vid 5 lystopada 2015 roku № 761-VIII «Pro zovnishnyu trudovu migraciyu» / VVR Ukrayiny. – 2015. – № 49–50. – St. 46. [in Ukrainian].

2. Zakon Albanii № 10428 ot 2 iyunya 2011 g. o mezhdunarodnom chastnom prave (na russkom yazyke) // Zhurnal Mezhdunarodnogo chastnogo prava. – 2012. – № 2 (76). – S. 1–26. Perevod Zen'kovicha D. I. <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE> [in. Russian].

3. Zakon Bel'gii ot 16 iyunya 2004 g. O Kodekse mezhdunarodnogo chastnogo prava (PDF, 423 Kb) (na russkom yazyke). Perevod Bautisty A., Mel'nikova A., SHestakovej K. // Zhurnal Mezhdunarodnogo CHastnogo Prava. – 2008. – № 2 (60). – S. 38–81. [in. Russian].

4. Zakon Italii 1995 g. «Reforma Ital'yanskoj sistemy mezhdunarodnogo chastnogo prava» (na russkom yazyke) // Mezhdunarodnoe chastnoe pravo: Inostrannoe zakonodatel'stvo / predisl. A.L. Makovskogo; sost. i nauchn. red. A.N. ZHil'cov, A.I. Muranov. Moskva, 2000. S. 322–341. [in. Russian].

5. Zakon Pol'shi ot 4 fevralya 2011 g. o mezhdunarodnom chastnom prave (PDF, 255 Kb) (na russkom yazyke) // Zhurnal Mezhdunarodnogo Chastnogo Prava. 2012. – № 2 (76). – S. 53–69. Perevod D. I. Zen'kovicha <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE> [in. Russian].

6. Zakon Shvejcarii 1987 o mezhdunarodnom chastnom prave (na russkom yazyke) // Inostrannoe zakonodatel'stvo / predisl. A. L. Makovskogo; sost. i nauchn. red. A. N. ZHil'cov, A. I. Muranov. – Moskva, 2000. «Statut». S. 628–673. [in. Russian].

7. Zakon Chekhii № 91/2012 ot 25 yanvarya 2012 goda «O mezhdunarodnom chastnom prave» (na russkom yazyke) Istochnik: <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE> [in. Russian].

8. Grazhdanskiy kodeks Ispanii ot 24 iyulya 1889 g. (v redakcii ot 2 iyulya 2013 g. na russkom yazyke vyderzhki) // Mezhdunarodnoe chastnoe pravo: Inostrannoe zakonodatel'stvo / predisl. A.L. Makovskogo; sost. i nauchn. red. A.N. ZHil'cov, A.I. Muranov. Moskva, 2000. «Statut», S. 1–38. [in. Russian].

9. Grazhdanskiy kodeks Niderlandov 2011 g. Kniga 10 Mezhdunarodnoe chastnoe pravo (na russkom yazyke, vyderzhki): perevod Gorkovenko A., Kondrashova N. <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE> [in. Russian].

10. Ukaz Vengrii 1979 g. o mezhdunarodnom chastnom prave (na russkom yazyke) // Mezhdunarodnoe chastnoe pravo: Inostrannoe zakonodatel'stvo / Predisl. A. L. Makovskogo; sost. i nauchn. red. A. N. ZHil'cov, A. I. Muranov. Moskva. 2000. «Statut», S. 228–249. [in. Russian].

11. Reglament № 44/2001 Soveta ES o yurisdikcii, priznanii i ispolnenii sudebnyh reshenij po grazhdanskim i kommercheskim delam (Bryussel', 22 dekabrya 2000 goda) Rezhim dostupu: kon.rada.gov.ua/laws/show/994_a84 [in. Russian].

12. Reglament Yevropejs'kogo parlamentu ta rady` (YeS) № 593/2008 vid 17 chervnya 2008 roku pro pravo, shho zastosovuyet'sya do dogovirnyx zobov'язan` (Rym-I). Rezhym dostupu: old.minjust.gov.ua/file/31424 [in. Russian].

13. Bol'shoj juridicheskij slovar' / pod red. A. Ya. Suhareva, V. D. Zor'kina V. E. Krutskih. Moskva, T. VI. 1998. INFRA-M., 790 s. [in. Russian].

14. Vasyľchenko V. V. Naukovo-praktychnyj komentar Zakonu Ukrayiny «Pro mizhnarodne pryvatne pravo». Kyiv, 2007. Istyna, 200 s. [in. Russian].

15. Kiselev I. A. Zarubezhnoe trudovoe pravo. Uchebnik dlya vuzov. Moskva, 1998. Izdatel'skaya gruppa NORMA-INFRA, 263 s. [in. Russian].

16. Skoridov A. S. Mezhdunarodnoe chastnoe pravo: ucheb. posobie. S-Peterburg, 1998. Izd. Mihajlova V. A. 768 s. [in. Russian].

17. Trudovoe pravo Francii: sbornik normativnyh aktov. / Sost., otv. red. i avtor vstupn. stat'i

N.A. Mucinova. Moskva, 1985. Izd. UDN, 120 s. [in. Russian]. Trudovoe pravo Francii: sbornik normativnyh aktov. / Sost., otv. red. i avtor vstupn. stat'i N. A. Mucinova. Moskva, 1985. Izd. UDN, 120 s.

18. Fedorov O. M. Mizhnarodne pryvatne pravo: Navchal'nyj posibnyk. Dnipropetrovs'k, 2008. 528 s. [in Ukrainian].

19. Yurydychna encyklopediya: v 6 t. / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (golova redkol.) ta in. «Ukr. ency'kl.», T. 2. Ky'yiv, 1998: D–J. 1999. 744 s.; «Ukr. ency'kl.», T. 3 Ky'yiv, 2001. T. 3: K–M. 2001. 792 s. [in Ukrainian].

20. Znachenie F. F. Martensa v nauke chastnogo mezhdunarodnogo prava. Yaroslavl'. 1910. 19 s. [in. Russian].

**COLLISION BINDINGS IN THE REGULATION
OF LABOR RELATIONS WITH A FOREIGN ELEMENT**

State University of Infrastructure and Technology
Lukashevicha Str., 19, 03049, Kyiv, Ukraine
E-mail: aleksandrov.o@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-1886-6331>

Aim: to identify some conflict problems in solving the choice of the right of the state when considering the labor conflict of laws with the participation of a foreign element and find ways to solve them. **Methods of research:** analysis, studying and comparing of international law, norms of civil law, which are used to regulate labor relations with a «foreign element». **Results:** a comprehensive study of the collisional legal regulation of labor relations with a foreign element was carried out, ways of solving the conflict problems between the national legal systems of different countries in the choice of the right of the country by the parties to the employment contract were determined, the regulation of the application of collision bindings with a foreign element was clarified. It is ascertained that in relation to labor relations complicated by a foreign element various conflicting principles are used. If the choice of the parties to the applicable law is not defined, then for the regulation of labor relations of an international nature, we use another collision bonds provided by the legal system of the country. First of all, this is the law of the place of work - *lex loci laboris*, which is enshrined in the laws of most countries. It is also traceable that the law of autonomy of the will of the parties - *lex voluntatis*, the law of the «closest connection» – has received the normative attachment in the sources of private international law. **Discussion:** to overcome the conflicts that arise in international private law.

A labor contract with the participation of a foreign element is essential for overcoming the difficulties of the parties to the employment contract in case of a labor conflict in the choice of the country's right. Bilateral agreements are the largest part of the international treaty base of Ukraine for labor contracts. Thus, to overcome the conflict problems arising in international private law as a result of the possibility of applying to one legal relationship in the extreme case of two legal systems, one can use two methods - conflict and substantive. Both methods complement each other and actively interact with each other.

Formation of the legal basis for the protection of the interests of migrant workers is one of the necessary measures to implement their rights in practice. The principle (*lex loci laboris*) is increasingly reflected in the legislative activity of the countries every year, which is one of the prerequisites for preventing discriminatory treatment of workers employed by one employer.

Keywords: private international law, a foreign element, conflict of laws, conflict binding, substantive rules, choice of law, convention, regulations, *lex loci laboris*, *lex voluntatis*, the «closest connection» law.